

Nr 12

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckta motioner angående ogiltigförklaring av valförrättning på grund av oriktig sigillering.

I de likalydande till konstitutionsutskottet hänvisade motionerna nr 188 i första kammaren av herrar *Åkesson* och *Anders Johansson* samt nr 241 i andra kammaren av herrar *Gustafsson* i Skellefteå och *Nilsson* i Lönsboda hemställes att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära att frågan om ogiltigförklaring av valförrättning på grund av oriktig sigillering av så kallade valsedelspaket hänskjutes till 1955 års valutredning samt att förslag till ändring av gällande bestämmelser, som föranleda sådan ogiltigförklaring på angiven grund, förelägges riksdagen.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionerna.

I 34 § kommunala vallagen och 68 § lagen om val till riksdagen meddelas föreskrifter om förfarandet vid den preliminära sammanräkning, som i allmänhet skall äga rum efter röstningens avslutande. Bland annat stadgas, att valsedlarna, sammanförda i vissa grupper, skola inläggas i omslag. Omslagen skola vara av hållfast beskaffenhet samt omsorgsfullt förseglas under minst två närvarandes sigill, vilka sigill avtryckas å det vid den preliminära sammanräkningen förda protokollet. I vallagarna finnas även andra bestämmelser om försegling under sigill. Sålunda skall vid avbrott i valförrättningen valurnan förseglas under minst två närvarandes sigill. En motsvarande regel gäller i fråga om avbrott i sammanräkningsförrättning.

Den myndighet, som har att verkställa den slutliga sammanräkningen, skall i god tid före förrättningen förberedande granska valprotokoll, röstlängd och omslag. Om dessa handlingar därvid befinnas icke vara i behörigt skick, skola, där så prövas nödigt, på lämpligt sätt införskaffas upplysningar rörande anledningen härtill. Vid den slutliga sammanräkningen skola sigillen å omslagen jämföras med de sigill, som äro avtryckta å protokollen. Förekommer därvid icke skälig anledning antaga, att omslag blivit efter tillslutandet öppnat, brytes förseglingen. I annat fall lämnas omslaget orubbat, och däri inneslutna valsedlar inverka ej på valet.

I motion (I: 224 av herr *Johan Larsson*) vid 1935 års riksdag hemställdes, att till undvikande av masskassering av valsedlar måtte föreskrivas, att samtliga valsedlar skulle inläggas i ett omslag. I sitt utlåtande (nr 4)

över motionen anförde konstitutionsutskottet, att det kunde förväntas, att på valförrättarnas försummelse beroende felaktigheter vid sigillering och vid andra i vallagarna föreskrivna åtgärder till valsäkerhetens bevarande komme att bliva alltmera sällsynta, sedan dåmera anvisningar för valförrättare utarbetades inom justitie- och socialdepartementen och genom länsstyrelsernas försorg tillhandahöllos valförrättarna. Utskottet, som över huvud fann det vanskligt att i viss mindre detalj ändra det säkerhetsförfarande, vilket uppbyggts såsom ett helt för de offentliga valen, ansåg sig icke kunna tillstyrka motionärens förslag, då däri ifrågasattes rubbning av en ur säkerhets- och ordningssynpunkt värdefull bestämmelse, vars tillämpning icke kunde vara förenad med nämnvärd svårighet. I enlighet med utskottets hemställan avslogs motionen av båda kamrarna.

I anledning av en vid 1954 års riksdags höstsession av herr Söderquist i ämnet framställd interpellation anförde chefen för justitiedepartementet bland annat följande. Det syntes icke vara så lätt att finna något förfarande, som vore enklare än det nuvarande men likväl erbjöde tillräcklig grad av säkerhet. Det borde också beaktas, att rådande ordning gällt sedan lång tid tillbaka och vore väl inarbetad samt att man löpte risk för att misstagen, i varje fall till en början, ökade i antal, så snart nyheter infördes på ett område som detta. Av allmänt demokratiska hänsyn vore det av utomordentlig vikt att förfarandet vore sådant, att man tveklöst kunde avvisa varje misstanke att obehörig åtgärd vidtagits med valsedlarna.

Vid 1955 års riksdag hemställdes i motioner (I: 63 av herr Söderquist och II: 83 av herr Åhman) om utredning och därav föranlett förslag till ändrade bestämmelser angående försegling av valsedelspaket i syfte att minska riskerna för kassation utan att berättigade säkerhetskrav uppgavs. Konstitutionsutskottet förklarade sig i utlåtande (nr 6) över motionerna dela chefens för justitiedepartementet uppfattning om vikten av säkerhetsåtgärder på det ifrågavarande området. Genom föreskriften att de omslag, i vilka valsedlarna inneslöt, skulle förseglas under minst två närvarandes sigill, vunnes enligt utskottet tillfredsställande garanti för att obehörig åtgärd icke vidtogs med valsedlarna under tiden mellan valförrättningen och den slutliga sammanräkningen. Enligt utskottet kunde valförrättarna knappast vara okunniga om förfarandet. Utskottet fann det även antagligt att felaktigheter ledande till masskassering av valsedlar icke skulle kunna undgås genom införande av andra säkerhetsföreskrifter. Vidare framhöll utskottet att ett åsidosättande av sigilleringsföreskrifterna icke under alla förhållanden behövde medföra att valsedlarna förklarades ogilla. Upplýsningar, som sammanräkningsmyndigheten införskaffat rörande anledningen till den bristfälliga sigilleringen, kunde enligt utskottet nämligen giva vid handen, att skälig anledning icke förekom till antagande att omslag blivit efter tillslutandet öppnat. På utskottets hemställan avslogs motionerna av riksdagens båda kamrar.

Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 27 maj 1955 tillsatte dåvarande chefen för justitiedepartementet en utredning för att verkställa en teknisk

översyn av bestämmelserna rörande allmänna val. I direktiven för utredningen — benämnd 1955 års valutredning — uttalade departementschefen bland annat att vissa bestämmelser av formell natur i vallagarna enligt hans mening vore i behov av översyn. Departementschefen förklarade sig därvid närmast syfta på vissa formalitetsregler rörande valsedlarnas utseende samt rörande försegling och sigillering av valsedlar och valsedelspaket efter avslutat val och av valurnor vid avbrott i valförrättning. I fortsättningen anförde departementschefen följande:

Dessa bestämmelsers främsta syfte är att säkerställa, att rösträtten kan med bevarande av valhemligheten fritt utövas, att full klarhet råder om den mening åt vilken avgiven valsedel ger uttryck samt att förvanskning av valen och valresultaten ej kan ske. Med hänsyn till valens grundläggande betydelse för vårt samhällsskick är det av utomordentlig vikt att dessa syften blir säkerställda. De nuvarande lagbestämmelserna är emellertid i hög grad detaljerade och präglade av en viss formalism. Vid nästan varje val inträffar att röstsedlar i större eller mindre omfattning kasseras till följd av att gällande formalitetsregler inte strikt iakttagits. Stundom förekommer också att val får göras om, därför att formella fel begåtts och detta även i sådana fall då den reella betydelsen av avsteg från gällande regler icke har varit av den storlek att ogiltighet nödvändigtvis hade behövt inträda.

Den översyn i fråga om nu nämnda formella bestämmelser som jag alltså finner påkallad bör i främsta rummet inriktas på de regler som enligt vad erfarenheten visat föranleder kassering av valsedlar eller ogiltighet av val. Därvid bör det undersökas i vad mån det är möjligt — utan att valsäkerheten äventyras — att skapa enklare regler och i högre grad än för närvarande låta den faktiska betydelsen av ett avsteg från reglerna vara bestämmande för den verkan avsteget skall ha.

Då det i förevarande motioner väckta spörsmålet sålunda är under utredning saknar utskottet anledning tillstyrka motionerna. Utskottet hemställer därför,

att motionerna I: 188 och II: 241 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 12 mars 1959

På konstitutionsutskottets vägnar:

BENGT ELMGREN

Närvarande:

från första kammaren: herrar Elmgren, Damström, Ollén, Torsten Andersson, Sveningsson, Erik Olsson, Nils-Eric Gustafsson*, Dahl, Källqvist och Sörlin; samt

från andra kammaren: herrar Pettersson i Norregård, Spångberg, Magnusson i Tumbult, Gustafsson i Bogla, Bark, Andersson i Linköping*, Alemyr, Gustafsson i Borås och Gansmoe.

* Ej närvarande vid justeringen.